

ANTİKA TENEFLİ ÇADIR

Çadır, açık havada kurulan, su geçirmez, sökülüp taşınabilir barınak olarak adlandırılmakta olup, türkçe çatmak, sanskritçe şemsiye anlamına gelen "çhattra" veya örtü anlamındaki Farsça "çatur" kelimelerinden türetildiği varsayılmaktadır. Türkler tarafından yüzyıllarca önce kullanılan çadırdan, günümüzde eskisi kadar olmasa da yararlanılmakta ve tatil yapan gençlerin öncelikli tercihi olmaktadır. tenefli çadır, kılçadır, konik çadır, Anadolu'da en çok kullanılan çadır türleridir.

GİRLAND KÜLTÜR VE SANAT GALERİSİNİN KOLEKSİYONUNDA BULUNAN TENEFLİ ÇADIR

Mahruti (koniğ) çadır; çadırların en basiti olan ve sırtkların birbirine çatılarak üzerinin örtülmesiyle elde edilen koniğ biçimindedir. Çok yönlü kullanılabilen bu çadırdan günümüzde de istifade edilmektedir. Etekleri daire gibi olan, ortaya dikilen bir direğın üstüne takılıp kanatları etrafına açılan ve gerildiğinde koniğ biçimini alan çadırlardır

Karaçadır – kılçadır ; göçebe Türklerin kullandığı çadır tiplerinden biridir. Direkli olup, keçi kılından dokunmuş kumaşlardan yapılmaktadır. Koyu renk olması nedeniyle güneş ışığını üzerinde toplamakta ve yaz aylarında çadırın içi çok sıcak olmaktadır.

KIL ÇADIR VE TENEFLİ ÇADIR

Tenefli çadır, yapılışı zor olan direkli çadırlardandır. İçi astarlanmış, bir kaç direkke kurulan büyük, güzel çadır anlamındadır. Tenefli çadıra, sayfiye çadırı da denilmektedir.

Prof.Dr.Taciser ONUK tarafından kaleme alınan ve Kültür Bakanlığı tarafından 1998 yılında yayımlanan kitapta bu konuda aşağıda belirtilen hususlara yer verilmiştir.

“ Son Osmanlı dönemi kuşağı ile genç Cumhuriyet kuşağında yetişen çadır ustaları bu türün özelliklerini bozmadan getirebilmişlerdir. Yapılış biçimi bakımından ve kendi aralarındaki farklılıklar açısından ikiye ayrılırlar: 1. Tam Tenefli Çadırlar 2. Yarım Tenefli Çadırlar

1.Tam Tenefli Çadırlar : İki bölümden meydana gelmiştir. Bölümler ayn ayrıdır. Çadır kururken bu iki parça- "OVAK" adı verilen bir bağlantı ile bağlanır. Tam tenefli çadır, "ÜS TENEF" ve "ETEK" olmak

üzere iki parçadır. Üst tenefe "ÇADIR TEPELİĞİ" veya "TENEF ÜSTÜ" de denilir. Üst tenef. çadır bezinden, koni biçiminde, çadır çanağı (sahan) ve çadır direğinden oluşmaktadır. Üst tenefi meydana getiren bezler, etekten başlayarak, çadır çanağına kadar bir üçgen meydana getirecek şekilde daralarak uzar. Üçgenin tabanı 100 -130 cm. arasında değişir. Ancak bu genişlik, eteklerdeki dilimlerin genişliğine bağlı olarak değişmektedir. Yine üçgen sayısı bu dilimlere göre değişir. Mesela, 12 cm.lik bir çadırda, on iki üçgen vardır. Bu üçgenler, tabandan başlamak üzere çadır çanağına kadar kolan (galan) adı verilen kalın şeritlerle birleştirilerek dikilir. Kolan (kalın fitil) hem üçgen şeklinde kesilmiş bezleri birbirine bağlar hem de üst tenefin, konik bir şekil almasını sağlar.

Üst tenef, çadır çanağı (sahan) adı verilen 35 cm. çapında, 10 cm. kalınlığında yuvarlak bir tahtaya raptedir. Daha sonra buraya iki kat meşin çakılır. Çadır çanağının alt tarafında ise, 10 cm. çapında bir oyuk bulunmaktadır. Bu oyuğa, "ZİVANE" adı verilir. 350-450 cm. arasında değişen çadır direğinin üst tarafı, bu oyuğa yani zivaneye oturtulur. Çadır direği toprağa biraz yerleştirildikten sonra üst tenef, ipler yardımıyla gergin bir şekilde kazıklara bağlanır. Çadır, bu halıyla uzun saplı bir şemsiyeye benzer.

Etek: Çadır eteği, "TENEF ALTI", "ALT TENEF" gibi adlarla adlandırılır. Tam tenefli çadırlarda etek, üst teneften ayrıdır. Etek yüksekliği 160-210 cm. arasında değişir. Bütün olarak kesilen etek, çadırın cinsine göre 14, 12, 11, 10 gibi bir çadırda eşit aralıklı 14 bölümü vardır. Bölüm aralıkları birbirine eşittir. Bazı çadırlarda bölümler 100 cm. bazı çadırlarda ise, bundan daha fazladır. Fakat bölümler arasındaki aralık 130 cm. den daha fazla olamaz. Eteklerin dik durması için, kayın ağacından yapılmış yan direkler kullanılır. Etek kaç bölümse o kadar da yan direk kullanılır. Yan direkler için etekte direk genişliğinde yollar açılır. Yan direkler buralardan içeri sokulur. Yani direklerin üst kısmında üst tenef deliklerinin geçmesi için 10 cm. uzunluğunda demir çubuklar bulunur. Yan direklerin alt kısmı, etekten 20-30 cm. kadar uzun olup, bu kısım toprağa gömülür. Eteğin gergin durması için, direkler çadır kazıklarına bağlanır.

Tozluk: Eteğin kırılmemesi, içeri yağmur suyu girmemesi ve yıpranmaması için etek altına bir karış eninde tozluk dikilir. Tam tenefli çadırlar genellikle iki kapılı ve iki pencerele olurlar. Gerekirse iki kapı da birlikte kullanılır. Çadır direği de çam ağacından yapılır. Tenefli çadırlarda üst tenef ile etek arasındaki bölme "KUŞAK" adı verilmektedir. Kuşak, tenef tentesi ile çevrilmiştir. Tenteler genellikle sadedir. Ancak "DOĞRAMA" adı verilen kenar süslemeleri olanlar da vardır. Çadır astarı, süslü yorgan yüzü, pazen, basma, ipeklî ve tafta kadife ile dōşenebilir. Ayrıca çadırın iç tenef ve etek bölmeleri, pencere kapağının içe gelen kısımları çeşitli motiflerle süslenir.

2. Yarım Tenefli Çadırlar Yarım tenefli çadır, kurulması, taşınması ve yapılması kolay olduğu için günümüzde tercih edilmektedir. Bunlar, tek parçalı ve direkli çadırlardır. Tam tenefli çadırlar arasında şu farklılıklar vardır: a) Yarım tenefli çadırlar, tek parçadan ibarettir ve bu nedenle "OVAK" denilen kısım bunda bulunmaz. b) Yarım tenefli çadırlarda etek kısmı, tam tenefli çadırlardan farklıdır. "

Tenefli çadır özellikle Sivas yöresinde kullanılmaktadır. Sivas merkeze bağlı Sıcak ve Soğuk Çermik Kaplıcalarında yakın zamana kadar kullanılan bu çadırlar, çok sayıda otel ile konaklama tesislerinin devreye girmesiyle asgari seviyeye gerilemiştir.

Sivas Sıcak Çermik Kaplıcaları mevki olarak Sivas Ankara Karayolu üzerinde Yıldızeli İlçesi Kalın Beldesi sınırları içinde yer almakta ve şehir merkezine 35 kilometre , Yıldızeli'ne 15 kilometre mesafede bulunmaktadır. Sıcak Çermik Kaplıcalarının Denizden yüksekliği 1365 metredir.

Sivas Erzincan Karayolu Beypınarı köyü mevkiinde bulunan ve şehir merkezine 20 km uzaklıkta bulunan Soğuk Çermik Kaplıcasında prefabrik evlerde konaklama imkanı bulunmakta beraber halen çoğunlukla çadır kurulmaktadır.

Ayrıca, Sivas'ın ilçeleri olan Suşehri'nde Akçaağıl Çermiği, Şarkışla'da Alaman Çermiği ve Ortaköy Çermiği, Kangal'da Balıklı Kaplıca bulunmaktadır.

Kaplıcalarda genellikle mahrutu ve tenefli çadır kullanılmaktadır.

ANTİKA TENEFLİ ÇADIRIN İÇ BÖLÜMÜNDEN GÖRÜNTÜLER

Girland Kültür Ve Sanat Galerisinin koleksiyonunda mevcut olan yaklaşık 75 yıllık antika Tenefli Çadırın çapı 6 m. olup, orta direk yüksekliği 3,60 m.dir. Şemsiyenin altındaki etek yüksekliği ise 1,70 m. dir. İç kısmı tamamen astarla kaplı olup, kırmızı zemin üzerine yaprakları uzun ve mızraklı, çiçekleri kadeh biçiminde ve değişik renklerde bir bitki olan. Türk süsleme sanatında dekoratif olması nedeniyle büyük bir yer tutan siyah lale motifleriyle bezelidir. Çadırın karşılıklı iki kapısı ve iki penceresi mevcuttur. Şemsiye ve 2 parçadan oluşan etek , toplam 14 direk ile İngiliz ipleri ve kazıklarla yere sabitlenmektedir.

